

Werner Carl Ludwig Ziegler

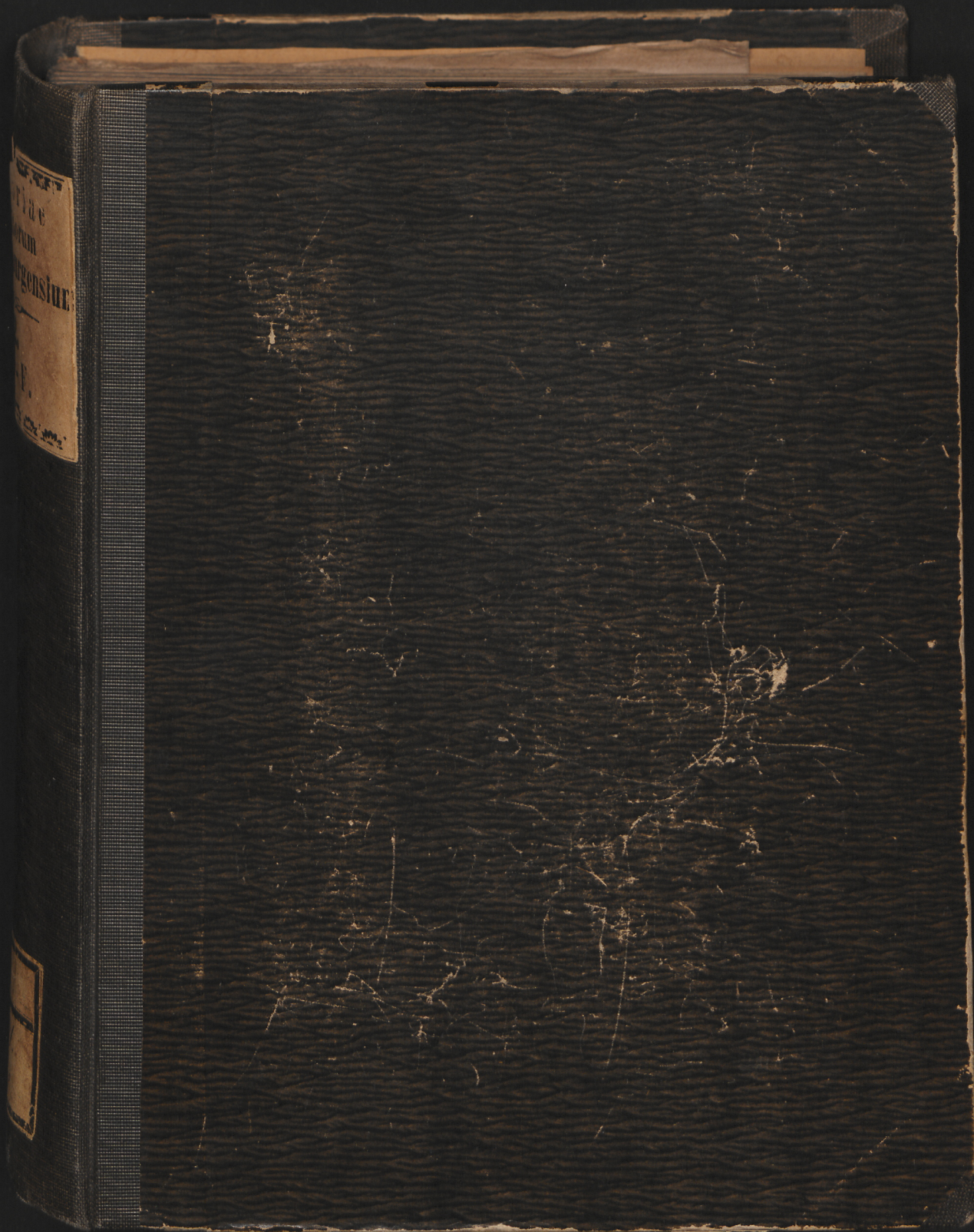
**Viro Summe Venerabili Et Doctissimo Ioanni Christ. Guil. Dahl ... Dignitatem
Doctoris Theologiae D. VI Februarii A. C. MDCCCVII Ex Auctoritate Ordinis
Theologorum In Academia.Rostochiensi ... Publice Testificatur D. Werner Carolus
Ludovicus Ziegler ...**

Rostochii: Adler, 1807

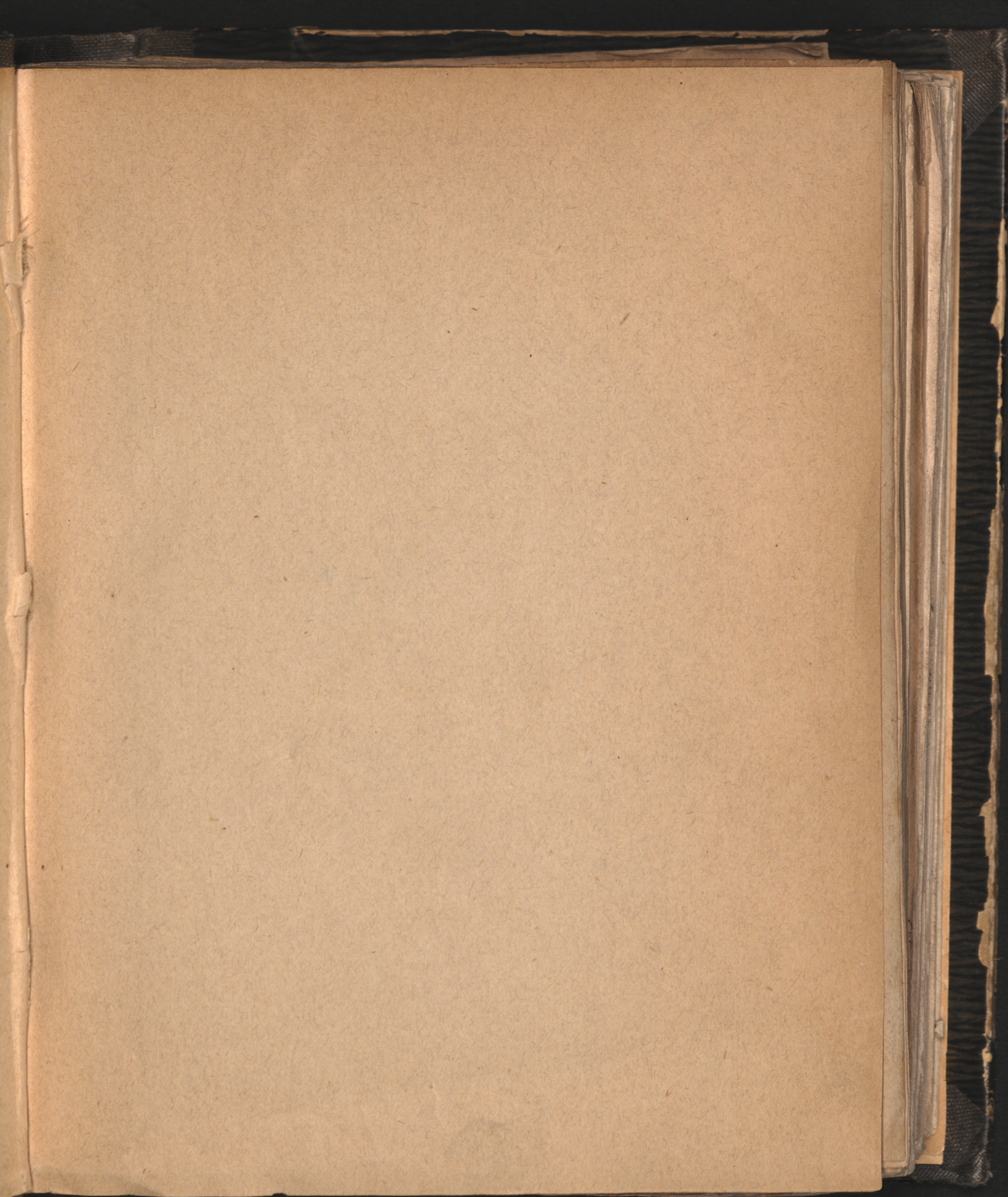
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746461259>

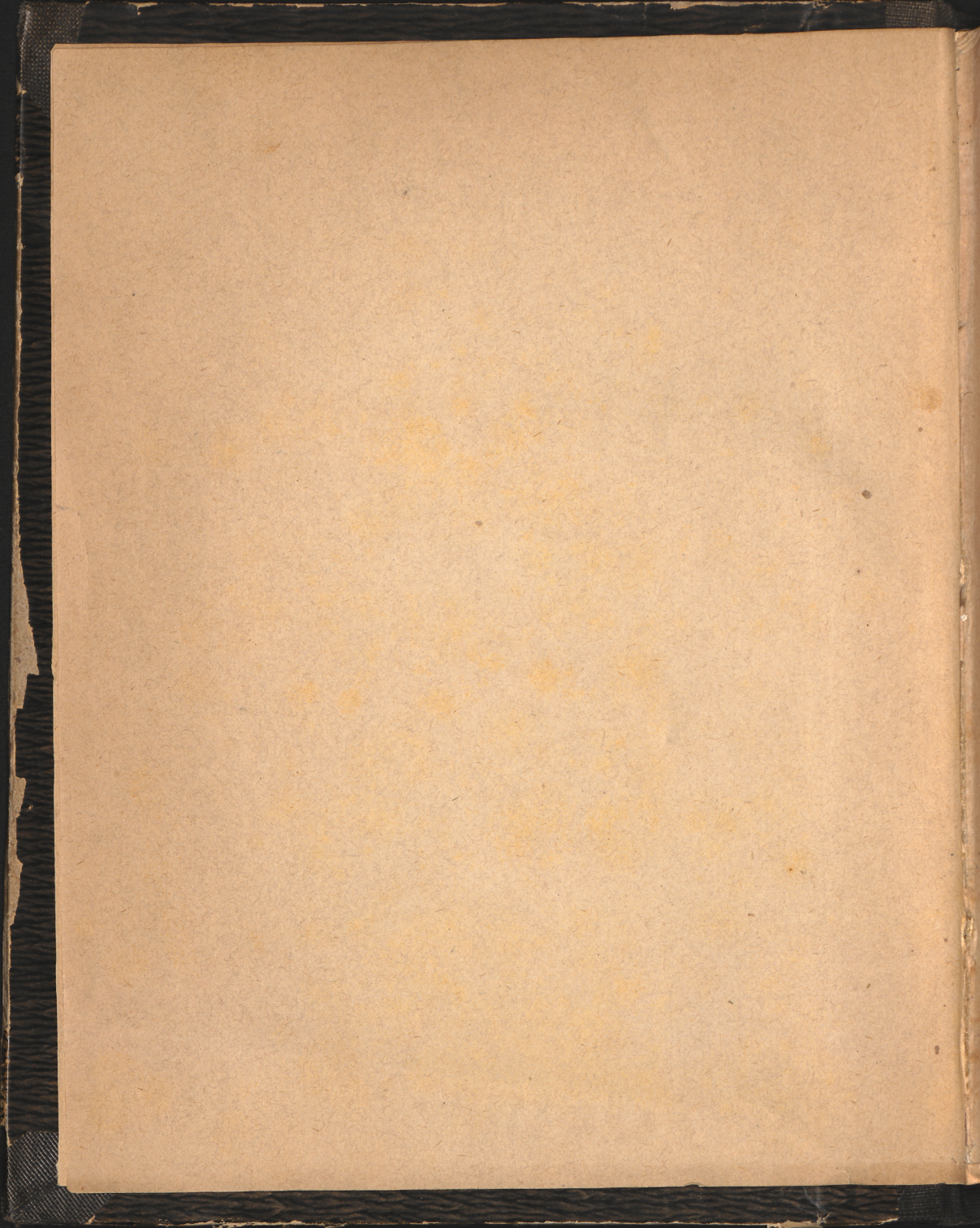
Druck Freier  Zugang





Vol. 241. (2.) <SON>





V I R O

SUMME VENERABILI ET DOCTISSIMO

IOANNI CHRIST. GUIL. DAHL

THEOLOGIAE PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO
ET SEMINARI PAEDAGOGICO THEOLOGICI DIRECTORI
IN ACADEMIA ROSTOCHIENSI

DIGNITATEM DOCTORIS THEOLOGIAE

D. VI FEBRUARII A. C. MDCCCVII

EX AUCTORITATE ORDINIS THEOLOGORUM

IN ACADEMIA ROSTOCHIENSI

RITE COLLATAM ESSE

PUBLICAE TESTIFICATUR

D. WERNER CAROLUS LUDOVICUS ZIEGLER

FACULTATIS THEOLOGICAE H. T. DECANUS.



ROSTOCHII

TYPIS ADLERIANIS

V. I. R. O.
S. M. G. R. O. S. T. O. C. K.
JOHANNI CHRISTOPHO DAHL

PHILOSOPHIAE DOCTORIS
ET LINGUARUM AETHIOPIACAE - ARABICAE
ET HEBRAEAE PROFESSORIS

EX ORATIONE DOCTORIS THEOLOGICI

D. WILHELMI A. C. H. R. I. S. T. I.

EX AUCTORITATE ORDINIS THEOLOGICI

IN ACADEMIA ROSTOCKENSIS

HAEC ORATIO HABITA EST

ANNO 1771 DIE 15 FEBRUARII

D. WILHELMO CAROLO LUDOVICO ZIMMERO

ROSTOCKI

IN ACADEMIA ROSTOCKENSIS



Quum Vir summe Venerabilis, DAHL, in quem dignitatem Doctoris Theologiae collatam esse hoc scripto indicatur, a nobis petiisset, ut summos ipsi in theologia honores decerneremus, et Specimen exhibuisset legitimum, quo sibi aditum ad eos pararet; nos vota collegae coniunctissimi libenter ac sine ulla mora habuimus rata. Quis enim dignior nobis videatur, in quem hos honores conferamus, quam hic talis Vir, qui per plures annos de republica nostra literaria et docendo et scribendo eximie meruit, et quem libentiori animo hac dignitate decoremus, quam eum, qui iamdudum collegii vinculo nobiscum erat coniunctus? Est igitur omnino, quod cum Plauto dicamus „*promerenti hocce pretii redditur*“ et cum Cicerone „*fructus omnis praestantiae tum maximus capitur, quum in proximum quemque confertur*“ a). Verum eadem necessitudo, quae mihi, Ordinis nostri interpreti, cum Viro doctissimo intercedit, me impedit, quo minus in laudes eius excurram, et cogit me, in exsequendis iis, quae iam officii mei sunt, modeste conquirere. Decrevit enim Ordo noster, ut in his solemnibus indicendis, more a maioribus instituto proluderentur quaedam, quae ab argumento dissertationis pro obtinenda dignitate oblatae haud aliena essent. Constitui igitur pauca disserere

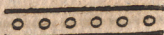
de sensu nominis epistolarum catholicarum, earumque numero in vetustissima ecclesia.

Inter varias, quas viri docti de sensu nominis των επιστολων καθολικων tulerunt sententias, quarum enumerationem satis copiosam invenies in prologis ad harum epistolarum interpretationem a. VV. s. VV. POTTIO b) et AUGUSTIO c) scriptis, non reperiuntur nisi tres, quae probabilitatem haud con.

a) De Amicit. c. 19.

b) Editio Epistolae Jacobi altera p. 25 sqq.

c) Die kathol. Briefe neu übersetzt. P. I. p. 15 sqq.



contemnendam prae se ferant, et dignae sint, ut accuratius examinentur. Ne igitur iustos huius descriptionis fines excedere videamur, in earum probabilitate ponderanda et diiudicanda subsistamus, caeteris omnibus nunc quidem relictis ac spreis.

Primo loco ponamus veterem illam explicationem, quae docet: „epistolas nostras dictas esse καθολικας veluti εγκυκλις, quoniam non „singulae genti aut civitati inscriptae sint, ut Pauli epistolae, sed in univer- „sum (καθ' ὅλα) omnibus omnino Christi aedificis“ d) unde ergo sequitur, hoc nomen a vetustissima ecclesia nostris epistolis impositum esse eo consilio, ut a Paulinis distinguerentur. — Haec expositio utique habet, quae eam commendat, et analogiam priorum ecclesiae temporum et traditionem perantiquam; sicut enim vetustissima ecclesia distinxit inter Ευαγγελιον et Απειρολεον, ita quoque distinguere potuit inter epistolas Paulinas et Non-Paulinas sive Catholicas. Porro illa explicatio, quamquam deum a scriptoribus senioris aevi proponitur, tamen traditione aliqua historica a ve- tu-

d) Ita enim *Leontius*, qui in fine seculi sexti claruit, *de Sectis* c. 2. Καθολικαι δε εκληθησαν, επειδαν ε προς εν εθνος εγραφησαν, ως αι τε Παυλες, αλλα καθολικε προς παντα et uberius in eandem sententiam *Oecumenius* in *Cap. I. Jacobi*, (nisi fallor [ex *Theodoreto*]) Καθολικαι λεγονται αυται, οιοιει εγκυκλιαι, ε γαρ αφορισμενωσ εθνει ενι η πολει, ως θειοσ Παυλοσ, οιοιεν Ρωμαιοις η Κορινθιοις, προσφανει ταυτασ τασ επισολασ ο των τοικτων τε Κυριε μαθητων θιασοσ αλλα καθολικε τοισ πιστοισ, ητοι Ισδαιοισ τοισ εν τη διασπορα, ως Πετροσ, η και πασι τοισ υπο την αυτην πισιν Χριστιανοισ τελεσθιν. Reperio scilicet haec verba tanquam verba *Theodoreti* in *Wolphi* et *Portii* prolegomenis in epistolas catholicas; sed neuter eorum locum *Theodoreti* certum indicavit, ubi essent. Quum vero ea in *Theodoreti* operibus frustra quaesiverim et apud *Suicerum* in *Thef. eccles. v. καθολικος*; verba *Oecumenii* in caput I *Jacobi* p. 115 idem sonantia, quamvis contracta, legantur; equidem conjicio, *Oecumenium* ea ex *Theodoreti* libro perduto excerpta dedisse. Quae quidem res facile ad liquidum perduci poterit ab eo, cui potestas est adeundi *Oecumenium* ipsum. Caeterum eadem verba invenies tanquam scholion in *Matthaeii* N. T. principio *epist. Jacobi*

tustate accepta niti videtur, nam ita s̄bhorret a consuetudine et usu seculi quarti et quinti, ut a superioribus temporibus derivanda sit, ubi epistolam ad Ebraeos a Paulo scriptam esse adhuc dubitabatur, et ubi epistolae Joannis posteriores nondum in numerum epistolarum catholicarum referebantur. Alioquin enim quilibet sanae mentis non potuisset non videre, illam non quadrare, quoniam hoc sensu epistola Pauli ad Ebraeos aeque erat *universalis* sive catholica, epistolae vero Joannis posteriores, ad singulas personas scriptae, nullo modo universales vocari poterant, sed quam maxime particulares putandae erant. Qua quidem observatione quoque plures oppositiones removeri possunt, quae contra illam veterem expositionem prolatae sunt. *Obiiciunt* scilicet, eam non esse posse genuinam, quoniam eius sensus non cadat in epistolam Pauli ad Ebraeos, quae sit universalis. Respondemus, in vetustissima ecclesia parum exploratum fuisse, num Paulus auctor epistolae habendus sit, an alienus? et ab *Hieronymi* demum temporibus morem invaluisse, eam *τοῖς ὁμολογούμενοις* accensendi. Quare etiam eruditi nostri temporis eodem modo dubitantes, quo veteres, eam Pauli non esse posse pronuntiarunt, inter quos b. MORUM, praestantissimum N. T. interpretem et sobrium in arte critica iudicem, ante omnes alios laudasse sufficiat e). Potuisset igitur haec epistola iure suo catholicis annumerari, et forsitan iis annumerata fuisset, nisi traditio aliqua particularis eam Paulo adscripsisset, quod in causa fuit, cur eam ut dubiam in medio relinquerent. *Obiiciunt* porro, e. g. (ut nostrates taceam) COTELERUS f) et BENSONIUS g) illi veterum expositioni adversari epistolas Joannis posteriores ad singulas personas scriptas. Enimvero pro certo affirmare licet, has epistolas prioribus ecclesiae temporibus nomine catholicarum epistolarum non insignitas fuisse, sed hanc appellationem demum paulatim procedente tempore ad eas translata esse. — Quamvis autem haec ita se habeant, tamen duo argumenta gravissima restant, quae impedimento sunt, quo minus veterem illam explicationem amplectamur, nam si in omnes partes considerationem intenderis, animadvertes, eam nec in epistolas omnes, quae primitus catholicae vocatae sunt, con-

e) cf. vita viri b. in libro bonae frugis pleno; *Nekrolog*, herausgegeben von *Schlichtegroll*, 3ter Jahrgang. Vol. I. p. 333.

f) *In edit. PP. apostol.* T. I. p. 6.

g) *Paraphrastische Erklärung des N. T.* Vol. 3, in praefamine p. IX.

convenire, neque cum usu dicendi veteris ecclesiae conspirare. Scilicet inter eas, quibus principio nomen των επιστολων καθολικων imponebatur, fuit sine dubio prima Petri h), quae minime ad omnes omnino Christi aedificas scripta est, sed nominatim ad ecclesias in Ponto, Galatia, Capadocia, Asia et Bithynia. cf. 1 Petr. I, 1. Porro Eusebius narrat i), Acta Petri ejusque Evangelium, Praedicationem ac Revelationem nunquam inter catholica scripta (εν καθολικοις) habita fuisse, quandoquidem nec vetustiorum quisquam, nec recentiorum ecclesiae scriptorum testimonio ex iis desumpto usus sit. — Ratio igitur, cur quaedam scripta catholica dicerentur, plane alia fuit, ac universitas eorum, quum sine dubio Evangelium, Praedictio et Revelatio Petri omnibus omnino Christianis scripta essent, et hactenus in numerum catholicorum referenda fuissent. — Inde conficitur, testimonia veterum supra allegata non niti aliqua traditione historica, sed explicationem, quam litteris mandarunt, ex etymologia vocis της καθολικης i. e. universalis originem traxisse, eique eo minus fidem habendam esse, quo minus ille significatus cum usu dicendi antiquae ecclesiae congruat.

Progrediamur igitur ad alteram sententiam, quae statuit: „nomen των επιστολων καθολικων spectare naturam et indolem quarundam epistolarum, atque innuere ejusmodi scripta, quae ad promovendam et conservandam fidem catholicam i. e. orthodoxam conferant;“ unde ergo sequitur, hanc appellationem non valuisse ad distinguendum epistolas catholicas a Paulinis, sed potius ab aliis scriptis, quae non eandem fidem mererentur. — Hanc sententiam V. f. V. SCHMIDTIUS l. c. declarat probabiliorem, nec potest negari, eam argumentis ab usu dicendi repetitis superstructam esse, quae verisimilitudinem ei concilient. Eusebius enim epistolas Dionysii Corinthiaci, quas catholicas appellat k), ita describit, ut illis propterea hoc nomen indidisse videatur, quod ad fidem catholicam amplificandam et tuendam idoneae sint. Eodem sensu quoque Origenes l) epistolam Barnabae vocare poterat catholicam, quoniam in

b) Quod sagacissime odoratus est V. f. V. SCHMIDTIUS, Theologus Giefensis, in libro inscripto: *Historisch kritische Einleitung ins N. T.* p. 297. 98.

i) *Hist. eccles.* III, 3.

k) *Histor. eccles.* IV, 23.

l) *Contra Celsum* L. I. sub fin. Τετραπται δη εν τη Βαρναβα καθολικη επιστολη.

antiquissima ecclesia tanquam apostolica lectitabatur, adeoque ad promovendam fidem catholicam apta iudicabatur. Verum enimvero, si hunc sensum admittamus, non apparet, quidni epistola Petri altera, Joannis secunda et tertia aequae catholicae vocatae sint (quod quidem non usu venit seculo tertio) quum aequae ad fidem catholicam fovendam et propagandam facere potuissent, ac epistola *Barnabae*? Quare equidem nolim hanc sententiam existimare *probabiliores*, licet non omni probabilitate destituatur.

Tertia sententia est HAMMONDI, BENSONIO *m*) probata, et a NOESSELTO V. s. V. proprio Marte ita proposita *n*), ut paululum immutata etiam mihi videatur verisimilior. Suspiciabatur HAMMONDUS in fine praefationis ad alteram *Joannis* epistolam: „epistolas catholicas esse tales, quae „ab ecclesia catholica pro vere apostolicis et canonicis haberentur, et primus „tus non nisi *primam Petri* et *primam Joannis*, quas ecclesia catholica vere „apostolicas censeret, appellatas esse catholicas eo consilio, ut distinguerentur a reliquis quinque epistolis, de quarum authenticis adhuc dubitaretur. „Quum vero procedente tempore reliquae quinque epistolae quoque tanquam „vere apostolicae in canone reciperentur, nomen ad eas translatum esse.“ — Hanc sententiam BENSONIUS l. c. pronuntiavit omnium, quae sibi innotuerint, verisimillimam. NOESSELTUS vero, qui nec ad HAMMONDUM nec ad BENSONIUM respexisse videtur, eandem sententiam, quae eius est doctrina atque sagacitas, diligentius ac subtilius ita proposuit, ut primum usum dicendi recentiore a veteri accurate disiungeret; deinde nomen των επιστολων καθολικων principio epistolis primis *Petri* et *Joannis* propterea proprium fuisse, ut a ceteris eorundem auctorum, quae incertae fidei essent, discernerentur, pronuntiaret, porro epistolam catholicam antiquitus pro epistola *legitima omnium consensu probata adeoque canonica* dictam esse doceret; denique nomine ad reliquas quinque nostras translato, omnes septem in unum corpus coniunctas fuisse ideo, ut a *Pauli* epistolis distinguerentur, suo iure suspicaretur. — Quum vero haec sententia subinde impugnata sit, et plures dubitationes contra eam motae inveniantur *o*), equidem

- m*) *Paraphrastische Erklärung des N. T.* Vol. 3. in Praefam. p. X.
- n*) in *Conjecturis ad historiam catholicam Jacobi epistolae V.* Opusc. Fasc. II. p. 303 seqq.
- o*) cf. POTTIUS in Prolegomenis ad epistolas catholicas p. 26 seqq. et censor in cel. GABLERI novo diario theol. P. 16. p. 173 seqq.

dem illam paululum inverſam meo more meisque argumentis denuo ſtabilire conabor.

Quamvis in conſtituendo ſenſu vocis *τῶ καθολικῶ* non ſoli notioni etymologicae inhaerendum, ſed potius uſus dicendi inprimis vĕterrimus conſulatur neceſſe ſit; tamen ille ſenſus ita comparatus eſſe debet, ut a ſignificatu primitivo iuſte derivari poſſit. Iam vero ἡ ἐπιτολὴ καθολικὴ notionē etymologica non ſignificavit niſi epistolam *univerſalem*, ſive *generalem*. Quod ſi igitur deprehendis, ſcriptores eccleſiaſticos ſeculi tertii *Originem* et *Dionyſum Alexandrinum* tantummodo epistolā primā *Joannis* et *Petri*, illasque *Judae* et *Barnabae*, nec plures, appellare *καθολικὰς*, epistolā *Jacobi*, ſecunda et tertia *Joannis*, atque altera *Petri* adeo hoc nomine excluſis, vides, univerſitatem illarum epistolārum ad auctoritatem aliquam eccleſiae redire, nec inſcriptionem reſpicere, quum epistolā *prima Petri* non ad univerſam eccleſiam ſcripta ſit, neque epistolārum naturam et indolem ſpectare, quum hactenus epistolā *Jacobi* et *ſecunda Petri* eodem iure univerſales dici potuiſſent, quo *prima*. Videntur igitur illi ſcriptores hoc nomine indicare voluiſſe, epistolā, quas dicunt catholicas, *ab univerſo eccleſiae orthodoxae coetu eſſe receptas*, adeoque cenſeri *genuinas* i. e. *vere apoſtolicas* et *divinas*.

Ita quoque res ſe habuit et ſenſus *τῶ καθολικῶ*, ſi quid video, hic non eſt, niſi *ab univerſa eccleſia receptus*, adeoque *genuinus* et *vere apoſtolicus*, ſive, ut poſtea dictum eſt, *canonicus*. Quod ut magis eluceat, agite, originem huius appellationis hiſtorice indagemus, probationem ab uſu veterum petentes. — Quum epistolae Paulinae prius ſcriptae etiam pluribus eccleſiis prius innotuiſſent, atque publica lectione probatae eſſent, de earum authenticā non dubitatum eſt, excepta una ad Ebraeos *p)*, ſed quum ſenſim plures epistolae emerſiſſent, eaeque ex ſingulis eccleſiis, interdum adeo remotis, ut nonnullae non niſi tempore omnibus innoteſcerent, ſuſpicio de quarumdā auctoritate et fide orta eſt, etiamſi inter haſ epistolā non-Paulinas erant, quae inſtar Paulinarum a pluribus et fere omnibus tanquam genuinae reciperentur. Quas, ut a dubiis diſtinguerent, *canonicas*
ap-

p) Cf. *Euseb. Hist. eccles. III, 3.* *Τῶ δὲ Παυλῶ προδῆλοι καὶ σαφῆς αἱ δεκατεσσαρες· ὅτι γε μὴν τινες ἠθετηκασιν τὴν πρὸς Ἑβραίους — — ἃ δίκαιον ἀγνοεῖν.*

appellare potuissent; sed quum haec vox de scriptis N. T. nondum in usu esset, eas nomine *catholicarum* insigniverunt. Hoc nomen demum seculo tertio (nam in patribus apostolicis non obvium est, neque hoc sensu in reliquis seculi secundi scriptoribus ecclesiasticis) quibusdam epistolis non-Paulinis impositum est, quae vere apostolicae atque genuinae existimabantur, nominatim ab *Origene* epistolae *Barnabae* q), primis *Joannis* r) et *Petri* s) illique *Judae* t) et a *Dionysio Alexandrino*, *Origenis* discipulo quoque primae *Joannis* v), unde tuo iure conicias, illud *Origeni*, sive saltem ecclesiae Alexandrinae originem debere. Deinde ad reliquas quatuor nostras translatum est, ita ut seculo quarto mos obtineret, septem nostras per eminentiam hoc nomine insigniendi, easque in unum corpus coniungendi, ut a Paulinis distinguerentur. — Hanc sententiam ex usu veterum derivatam esse eo magis patebit, quo diligentius loca scriptorum ecclesiasticorum huc spectantium, quorum magna pars quoque in dissertatione collegae solenni legitur, perlustraverimus. Ordiamur igitur ab *Origene* tanquam principe, nam locus *Clementis Alexandrini* x), quem laudant, huc non pertinet, quo-

q) I. supra citato.

r) Comment. in Matth. V. III p. 797 ed. DE LA RUE. Προσχεῖς, εἰ δύνασαι το ἀπο τῆς Ἰωάννης καθολικῆς ἐπιστολῆς, ἕτας ἔχον' ἀγαπητοί 1 Joan. III, 2. Porro Comment. in Joan. Vol. IV. p. 76. ubi verba 1 Joan. I, 5. ita laudat: ἐν τῇ καθολικῇ τῇ αὐτῆς Ἰωάννης ἐπιστολῇ.

s) Comment. in Joan. T. IV. p. 135: Πᾶρα τῷ Πέτρῳ ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ. Θανάτωθεὶς γὰρ, φησί, σαρκί, cet. cet. 1 Petr. III, 18 — 28. Porro apud *Eusebium* in H. E. VI, 25 haec sunt verba *Origenis*: ὁν (Μάρκον) καὶ υἱὸν ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ δια τετραν ὁμολογήσε (Πέτρος) φατικῶν ἀσπαζέται ὑμᾶς cet. 1 Petri V, 13.

t) Homil. VII in Jos. T. II p. 412: „Judas apostolus in epistola catholica dicit.“

v) Apud *Euseb.* hist. eccles. VII, 25: Το εὐαγγέλιον το κατὰ Ἰωάννην ἐπιγεγραμμενον καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἡ καθολικῇ. — — — Ὁ δε γὰρ εὐαγγελιστῆς (Ἰωάννης) εἶδε τῆς καθολικῆς ἐπιστολῆς προεγραψέν ἑαυτῆ το ὄνομα.

x) Stromat. L. IV. p. 512. Sylb. κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τὴν καθολικὴν τῶν

quoniam, dum epistolam ecclesiae Hierosolymitanæ Act. XV, 23. *catholicam* vocat, hac voce significatu primitivo, quo inter Graecos usitata erat, utitur, ut sit epistola *universalis* sive *generalis*, quatenus ab *omnibus Apostolis* scripta censebatur. Hanc explicationem Clemens statim subiungit, quare de vero sensu huius loci nulla controversia esse potest. Contra vero neque ille neque alius scriptor ecclesiasticus seculi secundi ullam nostrarum epistolarum catholicarum hoc nomine appellat y). *Origenes* igitur, qui primus epistolam Barnabae vocat *catholicam*, non innuere voluit, nisi eam esse *genuinam*, et *vere apostolicam* sive *canonicam*. Talis enim habebatur et ab illo et ab eius doctore *Clemente Alexandrino*, quod recte observavit *COTELERIUS*, de epistola Barnabae ita differens x): „Quapropter „*Origenes*, qui putavit opus esse *Barnabae*, credidit eam esse *canonicam*. „Sunt, inquit ad v. 24. C. I. epist. ad Rom., praeterea (*sicut in multis „scripturae locis invenimus*) etiam utriusque partis vel utriusque viae fautores quidam et adiutores Angeli etc. — ubi, quis non videt, alludit ad „c. 18. epistolae Barnabae de duabus viis et de Angelis utriusque viae praepositis.“ Eodem modo *Clemens Alexandrinus* locum epistolae Barnabae tanquam testimonium sacrae scripturae excitat a). Quodsi porro *Origenes*

pri-

των αποστολων απαντων, συν τη ευδοκία τε αϊγια πνευματος, τη γραμμαμενη μεν εν ταις Πραξεσι των Αποστολων διακονισθεισης δε εις τας πιστας δι' αυτε διακονηστας τε Παυλα.

- y) Idem *CLEMENS*, epistolam *Joannis primam* allegans, eam vocat epistolam maiorem in *Stromat.* L. II p. 389. Φανεται δε και Ιωαννης εν τη μειζονι επισολη ταις διαφορας των αμαρτιων εκδιδασκων εν ττοις εαν τις ιδη τον αδελφον κ. τ. λ., 1 Joan. V. 16. *Primam Petri* vero laudat tanquam unicam in *Stromat.* 3, 18. 4, 13. Πετρος εν τη επισολη λεγει cf. l. V. *DAHL* p. 7. Eodem modo quoque *IRENAEUS* adv. Haeref. v. 23. „*Petrus ait in epistola sua*“ cf. *DAHL* p. 5.
- z) In PP. apostol. T. I. p. 6.
- a) *Stromat.* L. II. p. 410. Sylb. Ου μοι δει πλειονων λογων παραθεμενω μαρτυν τον αποστολικον Βαρναβαν (ο δε των εβδομηκοντα ην, και συνεργος τε Παυλα) κατα λεξιν ωδε πας λεγοντα κ. τ. λ. Alio loco Barnabam vocat Apostolum (ut in Act. XIV, 14) L. II. p. 373. 75. et subinde eum laudat p. 389. 396. 571. 72. 77. 78.

primam *Petri* nominat *catholicam*, ille non minus indicare voluit, eam esse ab universo ecclesiae orthodoxae coetu receptam, adeoque genuinam, vere apostolicam et canonicam, nam loco ultimo supra laudato *b)* paullo inferius subiungit: „Petrum *unam* duntaxat reliquisse epistolam *omnium* „*consensu receptam*, quum de altera ambigatur.“ Cernis igitur την επι-
 σολην καθολικην et ομολογουμενην ei esse aequalem. Quibus quidem ita comparatis inde quoque concludere licet ad epistolas *Joannis*, quarum primam loco supra citato nominat *catholicam*, alio vero loco ita distinguit a secunda et tertia, ut tantum primam illam genuinam et vere apostolicam sive canonicam iudicasse existimandus sit *c)*. Hinc sua sponte patet, eundem sensum quoque admittendum esse, dum epistolam *Judae* aequae dicit *catholicam*. *Dionysius* vero *Alexandrinus*, Origenis discipulus, in fragmentis ab *Eusebio* servatis saltem hactenus cum doctore suo conspirat, ut *primam Joannis* epistolam aequae nominet *catholicam*, et reliquas duas nomine των Φερομενων (i. e. quas *Joannis* esse ferunt sive censent) tanquam dubias a prima discernat *d)*. Scripta huius viri praeter fragmenta quaedam perierunt dolemus, quum sine dubio ex iis multa alia probari potuissent. Ceterum ex omnibus his argumentis id efficitur, *seculo tertio*, quantum scimus, nomen των επισολων καθολικων non nisi *tribus* N. T. epistolis fuisse inditum, *primae Joannis*, *primae Petri* illique *Judae*, quam saltem *Origenes* genui-

B 2

78. Teste vero *Eusebio* (*Hist. eccles. VI, 14.*) in libris *Hypotyposeson* et huius epistolae et aliarum catholicarum compendiosam instituerat expositionem.

b) Apud *Eusebium* *hist. eccles. VI, 25.* Cf. DAHL p. 10.

c) Fragmenta e tomo Vto *Commentt. in Joan. Opp. T. IV. p. 95* ed. DE LA RUE. Καταλελοιπε δε και (Ιωαννης) επισολην πανυ ολιγων σιχων· εσω δε και δευτεραν και τριτην, επει ε παντες φασι γνησιους ειναι αυτας. Eadem Origenis verba v. apud *Euseb. H. E. VI, 25.*

d) cf. *Euseb. Hist. eccles. VII, 25*: Το ευαγγελιον το κατα Ιωαννην επιγεγραμμενον, και η επισολη η καθολικη. — — Ο δε γε ευαγγελιστης εδε της καθολικης επισολης προσγραψεν εαυτη το ονομα, — — — Αλλ' ε δε εν τη δευτερα Φερομενη Ιωαννης και τριτη, καιτοι βραχειως εσαις επισολαις ο Ιωαννης ονομασι προκειται κ, τ, λ.

nuinam censuit. Putares etiam *epistolae Jacobi*; at vero *Origenes*, qui primus hanc nominatim laudat, eam non dicit catholicam, sed potius nomine *της Φερομένης* eam declarat dubiam e).

Transéamus nunc ad seculum quartum, et videamus ante omnes alios *Eusebium*. Enimvero quod ad hunc ecclesiasticae historiae patrem attinet, constat inter omnes rei peritos, eius dicendi genus parum diligens esse atque subtile, sed rude potius et subinde confusum, unde e. g. factum est, ut locus ille insignis, ubi de scriptis *ὁμολογούμεναις, αντιλεγόμενοις* et *νοθείαις* agit, tantis implicaretur difficultatibus. Quare ante omnia eo enitendum est, ut in locis huc pertinentibus distincta discernantur a minus distinctis, et ut varius eius usus vocis *καθολικῆς* accurate observetur, quo facto omnia erunt expeditiora. Itaque primo loco notetur, eius tempore omnes septem nostras epistolas Non-Paulinas iam vocatas esse catholicas; sed *Eusebium* quoque, dum illas appellat „*sic dictas (ονομαζόμεναις, λεγομέναις) catholicas*“ simul innuere, hoc nomen abusive ad reliquas dubiae fidei translatum esse, e. g. ad epistolam *Jacobi* et *Judae*, quamquam non iniuria, quandoquidem illae una cum ceteris genuinis in pluribus ecclesiis publice praelegantur f). Inde, si quid video, sua sponte sequitur, *Eusebium* quoque sub voce *ἐπιστολῆς καθολικῆς* intelligere epistolam genuinam, vere apostolicam sive canonicam. Sed non opus est, ut in probanda hac nostra sententia huic loco soli inhaereamus, quum insuper aliunde probari possit. Etenim alio loco *Eusebius* refert g) „*primam Petri* epistolam omnium consensu esse receptam (*ἀνωμολογηταί*) cum veteres ecclesiae scriptores eam ut indubiam (*ἀναμφιλεκτόν*) in scriptis suis laudassent. Alteram quidem *Petri* non esse, quae in numero librorum N. T. habeatur (*καθολικῆς*)“

e) cf. Orig. Comment. in Joh. p. 306 T. IV ed. cit.

f) Vid. locus classicus *Hist. eccles.* II, 23. fin. *Ταύτα δὲ τὰ κατὰ τὸν Ἰακώβον, ἃ ἡ πρώτη τῶν ὀνομαζόμενων καθολικῶν ἐπιστολῶν εἶναι λέγεται. Ἰσοῦν δὲ, ὡς νοθεύεται μὲν ἃ πολλοὶ γὰρ τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἐμνημονεύσαν, ὡς γὰρ τῆς λεγομένης Ἰεδοῦ, μίας καὶ ταύτης ἕως τῶν ἑπτὰ λεγομένων καθολικῶν. Ὅμως δὲ ἴσμεν, καὶ ταύτας μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν πλείσταις δεδημόσιευμένας ἐκκλησιαίαις.*

g) *Hist. ecclesiast.* III, 3. Cf. DAHL p. 16.

„ενδαθικον είναι): sed quum pluribus utilis visa fuisset, etiam cum reli-
 „quis sacrae scripturae libris lectitatum esse. Enimvero *Acta*, *Evange-*
 „*lium*, *Praedicationem* et *Revelationem* Petri nunquam inter *catholica*
 „*scripta* (εν καθολικαίς) relata fuisse, quandoquidem nec vetustiorum
 „quisquam nec recentiorum ecclesiae scriptorum testimonio ex iis libris
 „desumpto usus sit.“ Apparet igitur, *Eusebium* h. l. *primam* Petri no-
 minare *αναμολογουμενην* sive omnium consensu probatam i. e. *canonicam*,
 quum veteres in scriptis suis saepius ea usi sint, et *Acta Petri* cet. cet. de-
 clarare *non catholica*, quandoquidem nec veteres nec recentiores scripto-
 res eorum testimonio usi sint — unde sequitur, *επισολην ομολογουμενην*
 et *καθολικην* ei esse aequalem, quare etiam STROTHIUS in versione Ger-
 manica huius loci ultimam vocem recte vertit *canonicam*. Nisi *Eusebius*
 confuso suo genere dicendi utens sententiam de *altera Petri* inmiscuisset
 parum accuratam, quamquam illam epistolam alibi (H. E. III, 25.) re-
 ctius vocat *αντιλεγουμενην* i. e. *δευτεροκανονικην*, vix fieri potuisset, ut viri
 docti illum locum in contrariam sententiam adducerent, licet NOESSEL-
 TUS verum ejus sensum jam exposuisset h). Recte igitur CASSIODORUS i)
 epistolas nostras catholicas nominat *canonicas*, quum epistola *catholica*
 semper eo sensu dicta sit, ut significet *canonicam*. Contra vero plane
 alio vocis sensu *Eusebius* epistolas *Dionysii Corinthiaci* appellat *catholicas* k),
 quum contextus doceat, epistolas catholicas h. c. dictas esse pro *orthodoxis*,
 quo sensu *Eusebius* *εκκλησιαν καθολικην* aliasque huius generis dicendi
 formulas componit. Huc quoque locus alius *Eusebii* l) valde obscurus
 referendus, ubi *Apollonius*, scriptor seculi secundi, asserit, „*Themiso-*
 „*nem* *Cataphrygium* ausum esse, imitando *Apostolum* m) conscripta ali-
 „qua epistola *catholica* eos instituere, qui *fideliore*s ipso fuissent.“ Hic
 ultima verba docent, epistolam catholicam dictam esse pro *orthodoxa*,
 nam *fideliore*s sunt *orthodoxi*. Denique *Amphilochius* n) (sive alius se-
 culi

h) l. c. p. 305.

i) *Divin. lectr.* c. 8. cf. *Dabl* p. 6.

k) *Hist. eccles.* IV, 23: Χρησιμωτατον απασιν εαυτον καθιστας εν ταις
 καθολικαις προς εκκλησιας επισολαις.

l) *Hist. eccles.* V, 18.

m) Non apparet quem? nisi forte ο Αποστολος h. l. vetustissimo dicendi usu
 pro scriptis Apostolorum, exceptis Evangeliiis, positus sit,

n) *In Fambis ad Seleucum* p. 310—315. cf. *Dabl* p. 21.

culi quarti auctor) de numero epistolarum catholicarum refert, alios modo tres recipere i. e. exilimare canonicas primas Petri et Joannis illamque Jacobi, alios vero omnes septem nostras, unde patet, epistolam Jacobi tempore huiusce auctoris maiorem auctoritatem nactam esse, quam illam Judae, quae Origeni erat tertia catholica.

Sed haec hactenus. Subiungamus nunc, quae Vir summe Venerabilis de vita sua in literis perpetuo exacta breviter et modeste ipse exposuit:

„Ego JOANNES CHRISTIANUS GUILIELMUS DAHL calendis Septembr. anni MDCCCLXXI Rostochii natus sum, parentibus adhuc superstibus usque ob probitatis exemplum singularemque me, unicum filium, a teneris iuste educandi curam pietate mea dignissimis, patre JOACHIMO FRIDERICO, cive Rostochiensi, viro honesto, et matre CATHARINA DOROTHEA CRAMER. Ut aetas puerilis ad humanitatem liberaliter informaretur, tradiderunt me viris, qui eo tempore in hac urbe iuventuti privatim edocendae operam navabant, quorum ex numero grata mente mihi nominandus est cl. STEIN, ll. aa. magister. Deinde quum iste ad munus concionatoris sacri a coetu christiano Germanorum Gothenburgiae in Suecia degentium vocatus abiisset mihique, cuius animum literarum dulcedo iam occupaverat, parentibus non quidem excitantibus, nec tamen retinentibus, propositum esset, vitae dies viresque scientiarum, Theologiae inprimis studiis dicare, scholam civitatis patriae publicam, ubi ad academiam praeparantur iuvenum ingenia, annum decimum tertium agens intravi ibique a viris postea placide defunctis, Conrectore SPIEGELBERGIO et Rectore ac Prof. LASIO bonis et utilibus literis, maxime latinis, per quadriennium solerter et fideliter imbutus sum. Praeterea horis privatis geometriae elementa me edocuit OERTHLINGIUS, qui deinde ecclesiae Satowiensis pastor praemature vita decessit. In addiscendis vero linguis exoticis gallica, anglica ut et italica me adiuvit egregia doctrina clarissimi ac amicissimi AHLWARDTI, qui tum in hac literarum universitate privatim docebat, nunc vero de gymnasio Oldenburgensi, cui praeesi, bene meretur. Anno 1788 circa festum Michaelis ad studia academica progressus sum, iam antea ab ill. Icto ESCHENBACHIO, tum temporis academiae Rectore magnifico, in civium academicorum numerum receptus. Frequentavi lectiones philologicas et philosophicas triumvirorum, qui iam ad beatas sedes migrarunt, LASII, BECKERI et
WIT-

WITTI, pariterque philosophicas excell. ROENBERGII, mathematicas eruditissimi SCHADELOOCKII, historicas ill. NORRMANNI. Ad literarum orientalium adyta vero celebrata doctrina et indefessa cura illustris TYCHSENII nostri me admovit. E Theologorum ordine audivi summe venerabilem VELTHUSENIUM, qui posthac ad munus gravissimum summi ecclesiarum Bremensium et Verdensium praefecti Stadam abibat, b. PRIES et s. vener. MARTINIUM, iam in academia regia bavarica Altorfina Theologum celeberrimum. Semenarii paedagogico-theologici socii adscriptus duce VELTHUSENIO et deinde MARTINIO, exercitiis homileticis et catecheticis operam dedi. Praeterea varios antiquos Graeciae Latineque auctores, utpote quibus omnis honestatis pulchritudinisque sensus acuitur viaque ad quamlibet liberalem doctrinam egregie munitur, privata diligentia, nonnullos quoque praeunte AHLWARDTO perlegi, itemque horis subsceivis, instigantibus duumviris venerandis TYCHSENIO et LASIO, collationem codicis MS. membranei, SALLUSTIUM EUTROPIIque fragmentum complectentis, quem bibliotheca acad. possidet, sedulo curavi, adjuvante amico coniunctissimo, cl. ZAEPELIHN, qui nunc per terrarum mariumque vastitatem a patria disiunctus in academia imperiali russica Casanae efflorescente disciplinas historicas et geographicas profitetur †). Ceterum omnibus meis in hac alma patria praeceptoribus, quorum iam nonnullos collegas, fautores atque amicos deveneror, inde quoque maxime obstrictus teneor, quod me quavis occasione ad studia privata mea regunda prudenti consilio suppellectileque literaria communicanda benigne adiuverant.

Anno 1792 mense Martio, stipendio SASSIANO adiutus Jenam me contuli, ibi studia mea profecutus. Audivi Theologos celeberrimos, DOEDERLINIUM, mox vero praematura morte lugenti academiae abreptum, GRIESBACHIUM et PAULUM, historica atque exegetica praeclare illustrantes. Frequentavi scholas philosophicas REINHOLDI, qui nunc Kiloniam ornat, et C. E. SCHMIDII, qui iam Theologorum ordini adscriptus est, itemque lectiones literarias et philologicas ill. SCHUETZII, postea in academiam Halensem reversi. Adfui quoque auditor b. BATSCHIO historiam naturalem enarranti et ULRICHIO, historiam artium publice delineanti. Sicuti omnium

†) Notitiam codicis una cum specimine praecipuarum lectionis varietatum publici iuris fecimus in libro menstruo Rostochiensis a KOPPIO et BURCHARDIO VV. DD. edito. Exstant quoque exemplaria singulariter descripto Lipsiae 1791. 8.

omnium horum virorum praestantissimorum merita in me fuisse insignia gratus profiteor, ita etiam benevolentiam PAULI et SCHUETZII privato usu mihi probatam animo laeto reminiscens recorder.

Quum alias civitates regionesque, quae viris eruditis, quos fovent, nec non naturae et artis monumentis visu dignissimis excellent, cognoscendi cupidine maxime flagrarem, durante otio academico una cum nonnullis commilitonibus, quibuscum amica et arctior mihi intercesserat consuetudo, itinera suscepi, quorum memoria adhuc mentem laetitia perfundit. Primum inter ferias autumnales 1792, tramite per Naumburgiam, Halam Saxonum, Lipsiam et Misenam directo, migravimus Dresdam ibique per plures dies splendidam bibliothecam, museum antiquarium ceterosque literarum artiumque thesauros perlustravimus. Deinde supra montium metalliferorum iuga per Friburgam, Chemnitium, Altenburgiam Geramque in Almam Jenensem reversi sumus. Inter ferias vernaes vero 1793 per sylvam thuringicam cursum direximus Coburgum, Bambergam et musarum sedem Erlangensem; inde tetendimus Norimbergam et in academiam Altorfinam. Undique fere viros eruditos salutavimus rerumque memorabilium copias inspeximus. Tum per Baruthum redeuntes iter iucundissimum et utilissimum confecimus.

Anno 1793 circa festum Mich. Jenae valedicens academiam Goettingensem eo inprimis consilio adii, ut scientiarum adminicula, quibus abundat et splendet, cognoscerem. Profectus sum per Vinariam, Erfurtum, Gotham, Schnepfenthaliam, instituto Salzmanni paedagogico notissimam, Isenacum ac arcem, cui Wartburgia nomen est, olim maxime celebrem. Goettingae paucos dies post adventum illo morbo, cuius vi funestissima nuper inventum JENNERI, Angli, humanam gentem liberavit, tam graviter affectus sum, ut morti proximus essem. Valetudine auxilio divino et solertia praestantissimi medici, ALTHOFI, feliciter restaurata adhuc per aliquot menses recitationes virorum celeberr. HEYNI, EICHHORNII, SPITTLERI et HEERENI frequentavi et bibliothecae acad. copias in usum meum convertere studui.

Anno 1794 post Paschatis festum, Cassellis antea visis, per Hannoveram et Hamburgum in patriam redii. Suerini vener. TODE, tum rebus ecclesiasticis per aliquam terrarum megapolensium partem summe praefectum, reverenter accessi, ut licentiam concionandi impetrem inque numerum candidatorum s. ministerii reciperem. Cui rogatni

meo

meo, postquam examine theologico defunctus eram, vir beatus humanissime satisfecit. Quo facto ad patrios lares reversus hic unum per annum otium meum literarum studiis retractandis et uberius excolendis tribui.

Sequente anno post festum paschale GUSTROVIAM abii, viro animi candore et humanitate clarissimo, consultiissimo NEUMANNO, consiliario aulico et rerum ecclesiast. procuratore mihi quatuor filios iuste educandos erudiendosque demandante. Lector adhuc bona occasione, me rebus paedagogicis ex ipsa praxi idoneum reddendi, nec sine iucundissimo sensu recordor gratam consuetudinem biennem cum ornatissima gente NEUMANNIANA et SPALDINGIANA itemque cum ecclesiarum Gymnasique GUSTROV. doctoribus, in primis DIETZIO meo, qui nunc Ratzeburgensium scholam cathedralem regit.

Mense Aprili anni 1797 Rostochium redii, ibi in academia patria, licentia ab inclyto Philosophorum ordine antea gratiose impetrata, lectionibus publice privatimque habendis operam daturus. Prae ceteris recitationes in veteres auctores classicos desiderio iuvenum bonas literas adamantium convenire videbantur, quoniam graecae ling. Professor, qui tum erat, annorum gravitate corporisque infirmitate, quo minus lectionibus vacaret, impediebatur. Tales ergo indixi statimque mihi contigit, ut auditores assidui adessent. Quo incitatus anno subsequenti magisterii philosophici honores petii atque examine rigoroso exantlato, Decano ordinis Philosophorum ill. NORRMANNO d. II Apr. accepi. Continuavi praelectiones in varios auctores graecos atque Latinos tam poeticae quam prosae orationis, antiquitates romanas quoque explicui, postea vero interdum etiam, quae ad philologiam sacram pertineant, illustravi. Praeterea et in iuventute ad studia academica nondum matura literis humanioribus imbuenda, sermonibus sacris coram populo habendis scriptisque elaborandis operam collocavi.

Postquam hoc modo per quinque et quod excurrit annos literas pro virili excolendo mihi ipsi ut aliis prodesse studueram, contigit ut Senatus huius civitatis amplissimus, Academiae Compatronus professionem graecarum literarum ordinariam, cuius missionem senex fere nonagenarius idemque meritissimus, LASIUS, rogaverat, ex libero consilio mihi demandaret. Quo facto d. 29 Octobr. 1802 in senatum academicam legitime recipiebar. Paulo post Societas Latina

Jenen.

C

Fenensis felicissimis auspiciis celeberrimi EICHSTADII instaurata me sibi socium adscripsit et diplomate honorifico ornavit.

Sicuti antea, ita etiam nunc, non adversantibus suscepti muneris ratione et partibus, socrarum et profanarum literarum studium amico consortio tam publice quam privatim iungendum esse statuebam. Nec tamen cogitabam, me mox ad disciplinas theologicas unice docendas vocatum iri. Res insperata accidit. S. ven. MARTINI aestate 1804 locum inter theologos rebusque eccles. evangel. regundis praefectos in academia Herbipolitana honorificentissime oblatum accipiebat. Dignus existimabar quem Theologorum ordo concinentibus ceteris senatui academico adscriptis, inter viros eruditos ad munus vacuum capeffendum idoneos nominaret indeque SERENISSIMO PRINCIPI, cuius prosperitatem in hac temporum acerbitate ardentissimis precibus Deum oramus, clementissime visum est, mihi sacras literas in hac academia profitendi unaque Seminarium paedagogico-theologicum consilio, praelectionibus atque exemplo dirigendi demandare provinciam. Cuius gravissimi muneris partibus et officiis religiose satisfaciendis vires meas qualescunque, sicuti impendi, ita Deo auxiliante impendere pergam.

More id postulante indicem scriptorum a me editorum subiungo:

- Amos* neu übersetzt und erläutert. Göttingen 1795. 8mai.
 Observationes philologicae atque criticae ad quaedam prophetarum minorum loca, subiuncta vernacula *Chabacuci* interpretatione. Neostrel. 1798. 8mai.
Sallust's Catilina (cum praemissa commentatione de vita morumque et ingenii indole Sallustii) herausgegeben, cet. Braunsch. 1800. 8.
 Erklärende Anmerkungen zu *Sallust's Catilina*. *ibid.* eod.
 (Uterque liber pertinet ad opus consilio et sumtibus cel. *Campii* multis voluminibus editum atque inscriptum: *Encyclopädie der latein. Classiker &c.*)
Chrestomathia Pbiloniana sive *loci illustres ex Philone Alex.* decerpti et cum animadvers. editi. Hamburgi 1800. 8.
Chrestomathiae Pbilonianaes Pars altera sive *Philonis Alex. libelli illustres adversus Flaccum* et de legatione ad Caium c. animadv. editi. Hamb. 1802. 8.
 Animadversiones criticae in *Taciti Agricolam*. Rostoch. 1802. 4.
 Ankündigung und Proben einer neuen deutschen Uebersetzung des *Fl. Josephus* vom iüd. Kriege — extant in cel. *Gableri* novissimo diario theologico in ann. 1802. Vol. I, p. 465—506. (Tam versio quam adiunctae animadversiones criticae, historicae cet. viris eruditis probabantur, sed a clar. *Frise* certior factus, eum versionem operis illius praestantissimi paene absolvisse, consilium meum abieci.)

Theo.

○○○○○

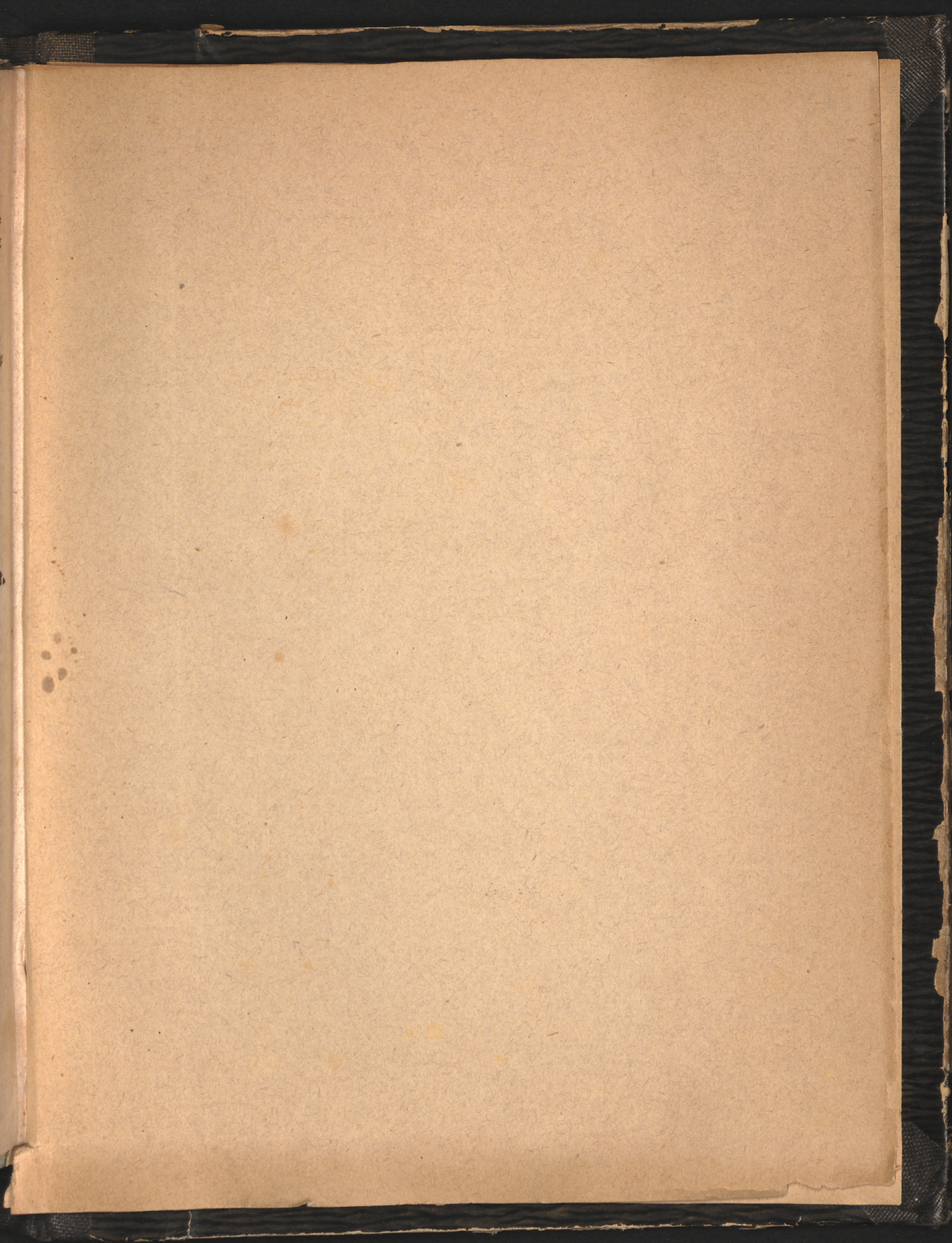
Theocriti Carmina, recensuit et annotationibus instruxit cæt. Lipsi. 1804. 8.
 Descriptio vitae et ingenii b. *Lafii* — in cel. *Schlichtegroll* Nekrolog aufs J.
 1803. — ed. Gothae 1804.

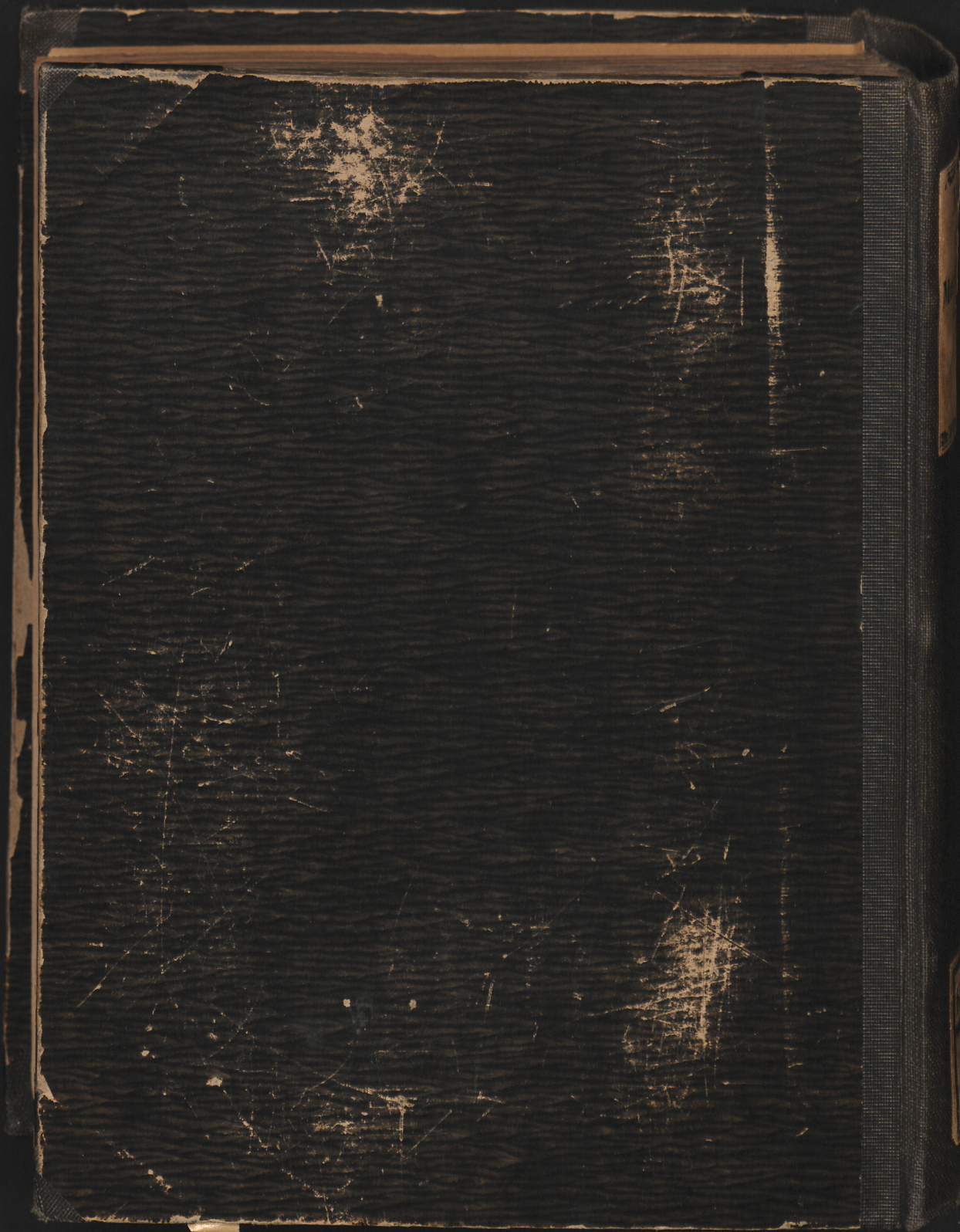
Quae ad Ephemerides literar. extraneas libris philologicis et theologis recensendis contulerim, hic non inveniunt locum. Eorum vero, quae interdum libris mensuris in patria editis inferenda dedi, solummodo memorare iuvat commentationem novissimam: *Noch etwas über das Kirchengehen* — in amicisf. *Dietzii Mecklenburg. Journal*, May 1806. pag. 321—380.“

Quibus quidem illius scriptis nunc accedit erudita haec dissertatio, quam pro consequenda Doctoris Theologiae dignitate Ordini nostro obtulit

DE ATQ̄ENTIA EPISTOLARUM PETRINAE POSTERIORIS
 ATQUE JUDAE.

Faxit Deus ter Optimus Maximus, ut Vir Doctissimus christianae disciplinae ejusque Theologiae apud nos propagandae atque excolendae fructuosissimam porro operam impendat. Ita fiet, plaudentibus omnibus bonis, ut, qui in posterum egregia eius institutione usuri sint, non minus ad salubrem ingenii morumque culturam proficiant, quam alii plures, qui ea iam usi sunt, profecerunt. Proinde et nos laetabimur, si collegam nostrum coniunctissimum doctrinae ac verae pietatis laude florentem, omnibus rebus, quibus humana felicitas censetur, cumulatissimum viderimus. P. P. in Academia Rostochienli d. VI Februarii MDCCCVII.





Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn746461259/phys_0028

temporis DEO mirabiliter dirigentem, Patriam suam Helvetiam, Praelinquens in Romanum imperium. Sincerum verbum DEI progerminat vir juvenis, Linguarum, Historiarum, Philosophos, (cujus amore cum primis flagrabat) incubuit, ita ut Imperator Carolus Poetica, in quibus inter alia egregiam descripsit, non sine singulari assistante Caesaris documento) legit, accerta, quae tum magna erat dignitas, et occasione stemma Nobile Fidlerianum Album Nobilium Romani Imperii, & ultra, pro placito Caesareo cooptatam utriusque sexus derivandum, perrenovavit. Huncque meum praenolicem Fidlerum ob singularem eruditum ingenij & animi Heroici dotes, probuit. Hac Nobilitate quamvis non gratia Domini mei Jesu Christi, immo merito mihi immerito concessa: Tempus pudet, sed magis me nobilitare curavit. S. S. Ministerium, ad quod Dominus ministerium suum destinavit. Haec summa dignitas, omnes humanas dignitates titulos superans.

Natus autem sum Ego CONSULUS LERUS, Dantisci Anno 1579. 6. Martina Patre VALERIO FIDLERO re, quondam Ducis Prussiae Archiepiscopi Alberti Friderici Consiliario, Margravegard praeclearae Familiae, & insignium

A 2

173
me detestorios deridem, ubi venit, ceu & Poese diligenter opera, Germanate (teltrò laurit, & hac cum, ad centum posteritatem Caesareo vum Feaclaroario habesed solâ erio clejus non ogiam & avit, & as: haec onorum
IS FID-
tâ matu-
e Docto-
ij Ducis,
ob Herm-
Matronâ,
quae

